

Vjerovanje apostolsko.

Dr Josip Gunčević.

Najpregnantniji izraz vjere naše — kao evangeoske nauke — sadržan je u apostolskom Vjerovanju. O njegovom objamu i porijeklu nijesu jednaka mišljenja na istoku i zapadu. Zato o njegovom porijeklu, ne umanjujući mu vrijednosti, drukčije pišu jedni, a drukčije drugi.

»Symbolum est spiritale signaculum, cordis nostri meditatio, et quasi semper praesens custodia, certe thesaurus pectoris nostri.«¹ Sigurno je, da je Simbol apostolski obilan izvor naših meditacija, jer on kao u zrnju skriva ono bogato i ogromno stablo kršćanske bogoslovije. On je naš signaculum spiritale po kojemu se odvajamo od sviju onih, koji bez njega tapaju po mraku. Thesaurus pectoris, jer je izraz one vjere, koju je učio Spasitelj i koja nam je kao sigurni straža, da ne zademo u stramputicu kako raznih herezičkih starih, tako i raznih novih struja.

»Symbolum graece dicitur, latine autem collatio... Sancti ergo apostoli in unum convenientes breviarium fidei fecerunt, ut breviter fidei totius seriem comprehendamus. Brevitas necessaria est, ut semper memoria et recordatione teneatur... Ergo apostoli sancti convenientes fecerunt symbolum breviter:

»Credo in Deum Patrem omnipotentem, creatorem coeli et terrae, et in Jesum Christum Filium eius unicum Dominum nostrum, qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria virgine. Sub Pontio Pilato passus et sepultus, tertia die resurrexit a mortuis, ascendit ad coelos, sedet ad dexteram Dei Patris, inde venturus est iudicare vivos et mortuos. Et in Spiritum Sanctum, s. Ecclesiam, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem.«²

Prema današnjoj službenoj stilizaciji manikaju riječi: crucifixus, mortuus, descendit ad inferos, omnipotentis, catholicam, Sanctorum communionem, vitam aeternam.

Slično prikazuje postanak Vjerovanja apostolskoga akvilejski svećenik Rufin.³ »Tradunt maiores nostri, quod post Ascensionem Domini, cum per adventum Spiritus Sancti, supra singulos quosque Apostolos igneae linguae sedissent ut loquelis diversis variisque loquerentur, per quod eis nulla gens extranea, nulla linguae bar-

¹ S. Ambrosius: Explanatio Symboli ad initiandos. Migne: Patr. lat. vol. 17. pag. 1193.

² Migne: Patr. lat. vol. 17. pag. 1196. S. Ambr. op. c.

³ Commentarius in Symbolum Apostolorum auctore Tyranno Rufino aquileiensi Presbytero.

baries inaccessa videretur et inuia: praeceptum eis a Domino datum hoc, ad praedicandum Dei verbum ad singulas quemque proficisci nationes. Discessuri itaque ab invicem, normam sibi prius futurae praedicationis in commune constituunt, ne forte alii alio abducti, diversum aliquid hi, qui ad fidem Christi invitabantur, exponerent. Omnes igitur in uno positi et Spiritu Sancto repleti, breve istud futurae sibi, ut diximus, praedicationis indicium, in unum conferendo quod sentiebant unusquisque componunt, atque hanc credentibus dandam esse regulam statuunt. Symbolum autem hoc multis et iustissimis ex causis appellari voluerunt. Symbolum enim graece et indicium dici potest et collatio, hoc est quod plures in unum conferunt. Id enim fecerunt Apostoli in his sermonibus, in unum conferendo unusquisque quod sensit. Indicium autem vel signum idcirco dicitur, quia in illo tempore, sicut Paulus apostolus dicit (1. Cor. 11.) et in Actibus (al. Actis) Apostolorum refertur (Act. 15.) multi ex circumeuntibus Judaeis simulabant se esse Apostolos Christi et lucri alicuius vel ventris gratia ad praedicandum proficiscebantur nominantes quidem Christum, sed non integris traditionum lineis nunciantes. Idcirco istud indicium posuerunt, per quod agnosceretur is qui Christum vere secundum Apostolicas regulas praedicaret. Denique et in bellis civilibus hoc observari ferunt (al. fertur), quoniam et armorum habitus par et sonus vocis idem et mos unus est, atque eadem instituta bellandi: ne qua doli subreptio fiat, symbola distincta unusquisque dux suis militibus tradit, quae Latine signa vel indicia nuncupantur: ut si forte occurrerit quis de quo dubitetur, interrogatus Symbolum, prodat si sit hostis, vel socius. Idcirco denique haec non scribi chartulis aut membranarum, sed retineri credentium cordibus tradiderunt ut certum esset haec neminem ex lectione, quae interdum pervenire etiam ad infideles solet, sed ex Apostolorum traditione didicisse. Discessuri igitur, ut diximus, ad praedicandum, istud unanimitatis et fidei suae Apostoli indicium posuere, non sicut filii Noe discessuri ab alterutrum turrim ex latere cocto et bitumine construentes, cuius cacumen usque ad coelum pertingeret (gen. 11): sed monumenta fidei, quae starent adversus faciem inimici, e lapidibus vivis et margaritis dominicis aedificantes: quam neque venti impellerent, neque fulmina subruerent, neque tempestatum ac procellarum turbines permoverent. Merito igitur illi ab invicem separandi, turrim superbiae aedificantes, linguarum confusione damnati sunt, ne unusquisque posset advertere proximi sui loquelam. Isti vero, qui turrim fidei construebant, omnium linguarum scientia et agitatione donati sunt, ut illud peccati hoc fidei probaretur indicium. Sed iam nobis etiam de ipsis aliquid tractandum est margaritis, in quibus primo in loco fons et origo omnium ponitur, cum dicitur:*

* Migne: Patr. lat. vol. 21. pag. 337--339.

»Credo in Deo Patre omnipotente et in Christo Jesu unico Filio eius Domino nostro, qui natus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, crucifixus sub Pontio Pilato et sepultus, descendit ad inferna, tertia die resurrexit a mortuis; ascendit ad coelos, sedet ad dexteram Patris: inde venturus est iudicare vivos et mortuos. Et in Spiritu Sancto, Sanctam Ecclesiam, remissionem peccatorum, huius carnis resurrectionem.«⁵

Pored drukčije gramatičke forme manjka prema današnjem službenom apostolskome Vjeronanju: creatore coeli et terrae, qui conceptus est, passus, mortuus, Dei (Patris) omnipotentis, catholicam, Sanctorum communionem, vitam aeternam.

Sa mnogo očite fantazije prikazuje sv. Augustin postanak Apost. Vjeronanja: »Decimo die post ascensionem, discipulis prae timore Judeorum congregatis, Dominus promissum Paracletum misit: quo veniente ut candens ferrum inflammati, omniumque linguarum peritia repleti, Symbolum composuerunt. Petrus dixit: Credo in Deum Patrem omnipotentem, creatorem coeli et terrae. Andreas dixit: Et in Jesum Christum Filium eius unicum, dominum nostrum. Jacobus dixit: Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria virgine. Johannes dixit: Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus et sepultus. Thomas dixit: Descendit ad inferna, tertia die resurrexit a mortuis. Jacobus (minor) dixit: Ascendit in coelos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis. Philippus dixit: Inde venturus est iudicare vivos et mortuos. Bartholomaeus dixit: Credo in Spiritum Sanctum. Matthaues dixit: Sanctam Ecclesiam catholicam, sanctorum communionem. Simon dixit: Remissionem peccatorum. Thaddaeus dixit: Carnis resurrectionem. Matthias dixit: vitam aeternam.«⁶

Iz IV. vijeka potječe obrazac Apostolskog Vjeronanja na grčkom jeziku, što ga je napisao Marcel, biskup iz Ancyre, kojega je poslao papi Juliju I., a glasi ovako:

„Πιστεύω εἰς θεὸν παντοκράτορα καὶ εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν κύριον ἡμῶν, τὸν γεννηθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου, τὸν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου σταυρωθέντα καὶ ταφέντα καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστάντα ἐκ τῶν νεκρῶν, ἀναβάντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθήμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς, ὃθεν ἔρχεται κρίνειν ζῶντας καὶ νεκρούς, καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἁγίαν ἐκκλησίαν, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, σαρκὸς ἀνάστασιν, ζῶην αἰώνιον.“⁷

⁵ Migne: Patr. lat. vol. 21. pag. 339—386. Članci su vjeronanja samo naslovi, koje Rufin podrobno tumači pag. 339—386, a uvod u to tumačenje sačinjava tekst naveden pod bilj. 4.

⁶ S. Augustinus: Sermo CCXL. Migne: Patr. lat. vol. 39. pag. 2189.

⁷ Caspari: Quellen zur Geschichte des Taufsymbols und der Glaubensregel Christiania 1875 vol. III. str. 4.

I u ovom tekstu bi manjkalo: Oca, stvoritelja neba i zemlje, koji je začet, mučen, umro, katoličku, općinstvo svetih.

Ovakav se grčki tekst nalazi u »Psalterium regis Aetelstani« To su i najstariji obrasci.

Pitanje je sada, da li su kasniji pisci (oko IV. vijeka) složili u sistem učenje apostolsko i nazvali ga Vjerovanje Apostolsko, kao što to uče pravoslavni bogoslovi ili su već apostoli složili Vjerovanje kako to uče katolički bogoslovi.⁸ Ako je tako, nameće se pitanje zašto se nigdje u crkvenoj literaturi do IV. vijeka ne spominje to Apostolsko vjerovanje?

I. Najvjerojatnije je, da su već apostoli složili Apostolsko Vjerovanje. Apostoli primiše mandat Spasiteljev: »Idite dakle i naučavajte sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga (Mt. 28. 19.)« Po toj zapovjedi morali su apostoli krstiti »u ime Oca i Sina i Duha Svetoga« — dakako samo one, koji su bili poučeni o Ocu i Sinu i Duhu Svetomu. Spasitelj je i nasamo poučavao apostole za njihov misijski rad, a osobito ih je za taj rad spremao u onom razmaku među Uskrsnućem i Uzašašćem, pak im je sigurno posve precizno poredao istine za spasenje potrebne oko onih triju božanskih osoba, Oca, Sina i Duha Svetoga. Njima nije bilo teško nakon Isusova Uzašašća sastaviti obrazac vjerovanja, potrebnog za spasenje.

Po izvještaju sv. Marka Spasitelj je rekao: »Idite po svemu svijetu i propovjedajte evanđelje svakom stvorenju, koji uzvjeruje i pokrsti se spasit će se, a koji ne uzvjeruje, osudit će se (Mr. 16. 15.)« — Ako je vjerovanje evanđeoskih istina uvjet za spasenje morali bi apostoli, priprosti i neuki ljudi, ako ne prije, a ono bar na rastanku sa Spasiteljem zapitati: koje su to evanđeoske istine, bez kojih se ne može spasiti? Niti međutim ima u evanđeljima slična pitanja, niti se apostolima pričinise začudne Isusove riječi o »propovjedanju evanđelja svakom stvorenju«, niti nam Djela apostolska spominju kakove zgrade, u kojoj bi se apostoli dogovarali i povezivali vjerske istine u neki sistem ili simbol. Ne znači li to, da su apostoli još za prisutnog Spasitelja bili na čisto s time, koje su to evanđeoske istine, što ih treba propovjedati i o kojima treba poučavati katekumene. Kada se u Djelima apostolskim spominje kako su sami apostoli, a uporedo s njima i njihovi učenici propovijedali i krstili, a ne pripovijeda se o b r a s c u propovjedanja i vjerovanja, onda to znači da je taj obrazac već postojao i bio kao običan svima propovjednicima poznat. Da im je bio poznat skup vjerskih istina, koji se danas citira u Vjerovanju apostolskom i u istoj gotovo stilizaciji vidi se iz sljedećih činjenica:

⁸ »Bogoslovlje«, Beograd 1926. str. 270: Apostolski Symbol od Dr. Mikijelja.

1. Iza odlaska Spasiteljeva ostadoše apostoli sami na okupu do dolaska Duha Svetog, kako im reče Isus: »Zapovijedi im, da ne idu iz Jeruzalema, nego da čekaju obećanje Očevo«, a to je obećanje: »primit ćete silu Duha Svetoga, kad side na vas i bit ćete mi svjedoci u Jeruzalemu i po svoj Judeji i Samariji i do kraja zemlje (Dj. ap. 1. 4—8).« Na Duhove počеше izvršivati mandat Isusov. Petar, neuki ribar poučaje, i nešto opširnije naglasujući neke stvari više neke manje, dokazuje i gotovo citira pojedine stavke iz Vjerovanja apostolskoga.

»Gospode! Ti si, koji si stvorio nebo i zemlju, more i sve, što je u njima, Dj. ap. 4. 24« (»Vjerujem u Boga Oca svemogućeg, Stvoritelja neba i zemlje«) — »I zaista se skupiše u ovome gradu na svetoga Sina tvojega Isusa, Dj. ap. 4. 27; »I daj... da znaci i čudesna bivaju imenom svetoga Sina tvojega Isusa, Dj. ap. 4. 24. (»I u Isusa Krista, Sina Njegova«). »Gospodina našega« su držali Isusa kako pokazuje strahopočitanje, kojim su o Njemu govorili. »koji je začat po Duhu Svetom, rođen od Marije Djevice« nije bilo toliko potrebno javno spominjati, jer u prvim propovijedima ne bi slušaoci toga začeha razumjeli, a o Njegovom potomstvu od Djevice Marije bila je Jeruzalemcima, a osobito prvim učenicima stvar poznata. — »Ovoga određenim savjetom i promislom Božjim predana preko ruku bezakoničkih pribiste na križ i ubiste«. Dj. ap. 2. 23, Dj. ap. 4. 27. (»mučen pod Poncijem Pilatom, raspet umro i pokopan«). — »Ali ga Bog podiže razriješivši veze carstva smrtnoga, jer ne bješe moguće, da ga ono drži«, Dj. ap. 2. 24., »Ovoga Isusa uskrsnu Bog, čemu smo mi svjedoci, Dj. ap. 2. 32; 3. 15; 4. 10; (»treći dan uskrsnu od mrtvih«). — »David govori za Njega: »Gospoda jednako gledah pred sobom, jer je meni s desne strane, da se ne pomaknem, Dj. ap. 2. 25; pozivanje na Davida, koji reče: »Reče Gospod Gospodu mojemu, sjedi meni s desne strane. (Dj. ap. 2. 24. — »uzašao na nebesa, sjedi ob desnu Boga Oca«). — »I zapovjedi nam, da propovjedamo narodu i svjedočimo, da je on onaj, koji je postavljen od Boga za sudiju živima i mrtvima Dj. ap. 10. 42; (»sudac živima i mrtvima«). — »Pokoru činite i neka se krsti svaki od vas u ime Isusa Krista za oprostjenje grijeha svojih i primit ćete dar Duha Svetoga«, Dj. ap. 2. 38; »Ovoga Bog desnicom svojom uzvisi za kneza i Spasitelja, da dađe Izraelu pokajanje i oprostjenje grijeha. I mi smo svjedoci ovih riječi i Duh Sveti, kojega Bog dađe svima, koji se njemu pokoravaju«, Dj. ap. 5. 31. (»i u Duha Svetoga, oprostjenje grijeha«).

2. Na Duhove ude u Crkvu 3000 ljudi, koji su taknuti Duhom Svetim na riječ Petrovu osjetili poziv Spasitelju i Crkvi. Do toga časa nijesu čuli o Isusu, a po krštenju: »bijahu postojani u nauci apostolskoj« (Dj. ap. 2. 42.), — »a Gospod umnažашe svaki dan društvo onih, koji se spasavahu« (Dj. ap. 2. 47). Taj nagli preliv množine Židova u onaj mali krug apostola zahtjevao je, da ih se brzo,

sistematski u najvažnijim istinama pouči. To nije mogao učiniti jedan apostol. Za poučavanje nekoliko hiljada novokrštenika trebalo je uposliti sve apostole. Za sistematski pouk traži se nužno jedan plan, a to je moglo biti samo sistematski složeno Vjerovanje, u kojem je možda manjkala koja rečenica prema današnjem službenom Vjerovanju.

3. Poslije smrti Stjepana prvomučenika nastadoše veliki progoni kršćana: »A u onaj dan postade veliki progon crkve Jeruzalemske i svi se rasijaše po krajevima Judejskim i samarijanskim o sim apostola. — A oni, što se bijahu rasijali, prolazahu propovijedajući riječ Božju« (Dj. ap. 8. 1—4.). Dodoše vremena, kada se ukaza potreba, da pored apostola propovijedaju i drugi i to rasijani (bez kontakta sa apostolima). Čega će se držati u tom propovijedanju? Čime su ih providili apostoli, opraštajući se od njih i šiljajući ih u svijet? Morali su im predati sistematski predane vjerske istine. Da nije prije bilo Simbola morao bi se sada stvoriti za ove nove propovjednike.

4. Najbolji je svjedok za porijeklo Simbola Origen (185—254.). U svome glasovitome djelu: *Περί ἀρχῶν*⁹ tumači sadržaj kršćanske nauke. Čitajući to, pred očima mi iskrsava slika, kako Origen s lijeve strane drži apostolsko Vjerovanje, a s desne piše svoj: *Περί ἀρχῶν* kao tumačenje Apostolskog vjerovanja.

a) Sama razdioba djela upućuje nas na to: De Deo, De Christo, De Spiritu Sancto, De fine vel consummatione.

b) Sama upotreba riječi iz Simbola: »Species vero eorum, quae per praedicationem apostolicam manifeste traduntur, istae sunt. Primo quod unus Deus est, qui omnia creavit atque composuit, quique, cum nihil esset, fecit universa, — (»Vjerujem u Boga Oca svemogućega«) et quod hic Deus in novissimis diebus, sicut per prophetas suos ante promiserat misit Dominum nostrum Jesum Christum, corpus assumpsit nostro corpori simile, eo solo differens quod natum ex Virgine et Spiritu sancto est.¹⁰ — Aliud est in Christo deitatis eius natura, quod est unigenitus Filius Patris et alia humana natura, quam in novissimis temporibus pro dispensatione suscepit.¹¹ — Est namque ita aeterna ac sempiterna generatio sicut splendor generatur ex luce. Non enim per adoptionem Spiritus Filius sit extrinsecus, sed natura Filius est.¹² Dalje tumači nauku apostolsku o Duhu Svetome¹³ i konačno

⁹ Patrol. graeca (Migne) tom. XI. pag. 116.

¹⁰ Migne: Patr. gr. vol. XI. pag. 117.

¹¹ Migne: Patr. gr. vol. XI. pag. 130.

¹² Migne: Patr. gr. vol. XI. pag. 133.

¹³ Migne: Patr. gr. tom. XI. pag. 145.

o posljednjim stvarima.¹⁴ Ova stilizacija i sami izrazi svjedoče, da je Vjerovanje apostolsko bilo pred Origenom ili da ga je on sam stilizirao. No iz slijedeće ćemo točke vidjeti, da ga on nije sastavio. Dakle ga je imao još od apostolskih vremena, jer i sve ove istine navodi pod uvodnim riječima: »Species vero eorum, quae per praedicationem apostolicam manifeste traduntur.«

c) Origenovo je bilo načelo, da se katolički pisci u svemu treba da pridržavaju apostolske tradicije. Samo se ono smije smatrati vjerskom istinom, što svoj korijen vuče od apostola i što se putpuno podudara sa crkvenom i apostolskom tradicijom. Toga se načela držao Origen i prekorava one, koji se udaljuju od apostolske tradicije. Njegove su one lijepe riječi: »servetur ecclesiastica praedicationis per successionis ordinem ab Apostolis tradita et usque ad praesens in ecclesiis permanens: illa sola credenda est veritas, quae in nullo ab ecclesiastica et apostolica discordat traditione.«¹⁵ Takav Origen ne bi uvodio Simbola na svoju ruku, a da to nigdje ne spomene. Za takvog je Origena sigurno, da je to djelo sastavio kao pobožno tumačenje već postojećeg apostolskog Simbola.

H. Nakon svih tih navoda: sv. Ambrozija, Rufina, Augustina kao i nutarnjih dokaza o potrebi Vjerovanja, o njegovim tragovima u djelima apostolskim i Origenu, zabacuju istočno-pravoslavni bogoslovi mišljenje, da bi on poticao od apostola.¹⁶ Kao razlozi navode se: »Prvi je u 15. veku bio humanist Lavrentije Vala, koji je posumnjao u autentičnost apostolskog simbola. On je, proučavajući starine istočne crkve, došao do uverenja da tako zvaní apostolski simbol ne vodi poreklo od apostola, nego da je doznije uveden u crkvenu praksu.

I zbilja ta je sumnja opravdana, jer, da su apostoli, posle svoga rastanka, sastavili takav simbol, sigurno bi o njemu bilo reči u Delima Apostolskim. Pored toga znamo da crkveni oci i uopšte pisci ni istočni ni zapadni do polovine 4. veka ne pominju takav apostolski simbol. Da je on stvarno postojao u crkvi, oni bi ga bez sumnje pomenuli.«

Crkveni pisci međutim jasno navode razlog, s kojega nije napisano postojeće Vjerovanje Apostolsko: »Idcirco denique haec non scribi chartulis aut membranís, sed retineri credentium cordibus tradiderunt ut certum esset haec neminem ex lectione, quae

¹⁴ Migne: Patr. gr. tom. XI. pag. 165.

¹⁵ Origen: *Περὶ ἀρχῶν* Migne: Patr. graec. tom. XI. pag. 116.

¹⁶ »Bogoslovlje«, Beograd 1926. str. 273.

interdum pervenire etiam ad infideles solet, sed ex apostolorum traditione didicisse«. ¹⁷

»Symbolum fidei et spei nostrae, quod ab apostolis traditum non scribitur in charta et atramento, sed in tabulis cordis carnalibus.« ¹⁸

»Hoc vitae Symbolum mens teneat — ne divinitatis pretiosum munus depretiet charta vilis, ne mysterium lucis atrum tenebret atramentum«. ¹⁹

Naš stari rukopis o bl. Janji iz Praga.

D. Krsto Stošić.

God. 1915. objelodanio je engleski stručnjak Walter W. Seton knjigu pod naslovom »Sowe new sources for the life of Blessend Agnes of Bohemia«. U njoj je iznesen po prviput latinski tekst života bl. Janje Praške po rukopisu, koji se čuva u kraljevskoj biblioteci u Bambergu uz njegov stari njemački prijevod, koji se nalazi u narodnoj (prije kraljevskoj) biblioteci u Berlinu (Oct. 484). Pisac je mislio, da je bamberški tekst najstariji latinski životopis bl. Janje, koji je (kaže na str. 17) nastao oko god. 1380. Od str. 16—30 navada pisac i druge njemačke prevode u rukopisu, koji su po njegovom mišljenju nastali iz tobože x, xi i y latin. tekstova, dočim je prvotni original uopće nepoznat (str. 29).

No dok je Seton štampavao knjigu, nije mu bilo poznato, da je A hil Ratti (sadanji sv. Otac papa Pijo XI) našao najstariji, otprije nepoznati i cjeloviti rukopis života bl. Janje na latin. jeziku u Ambrozijskoj biblioteci u Milanu, te je o tomu pisao g. 1896. članak u reviji »Reale istituto lombardo di scienze e lettere«, Rendiconti ser. II vol. XXIX (392—396) pod naslovom: Un codice pragensis a Milano con testo inedito della vita di S. Agnesa di Praga. Seton se na ovo upozoren od češkog profesora Sustyja dao na proučavanje tog milanskog kodeksa, ali po faksimilima, te je svoj rad publicirao u »Archivium francisc. historicum«, XVII. god. 1924. (Vidi češku reviju »Hlídká« godište XLVI, Brno god. 1929 str. 228). Tu ističe (kako je već prije njega upozorio A. Ratti), da se u milan-

¹⁷ Commentarius in Symbolum Apostolorum auctore Tyrano Rufino. Migne: Patr. latina vol. 21. pag. 338.

¹⁸ S. Hier. contra Joan. Jeros. — Migne: Patr. lat. vol. 21. pag. 338. bilješka g).

¹⁹ S. Petr. Chrysologus: Migne: Patr. lat. vol. 21. pag. 338. bilj. g).